

Streszczenie

Kłapkiw M. I. Zarządzanie dobrami doczesnymi Kościoła według Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich w kontekście ustawodawstwa Ukrainy. – rękopis.

Celem rozprawy jest omówienie ustroju majątkowego Kościoła, czyli nabywania, zarządzania i alienowania doczesnego majątku Kościoła na przykładzie Ukraińskiego Kościoła Greckokatolickiego (UKGK) na podstawie Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich (CCEO), prawa partykularnego UKGK oraz ustawodawstwa państwowego Ukrainy.

Podstawowymi źródłami pracy są ustawy i inne oficjalne dokumenty Kościoła Katolickiego, w tym ustawy partykularne UKGK, przepisy prawa międzynarodowego i ukraińskiego, zbiory i komentarze. Wykorzystano także monografie, literaturę ogólną, źródła periodyczne, zasoby statystyczne, archiwalne oraz internetowe. Praca składa się ze wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia i bibliografię.

Pierwsza część pracy dotyczy pojęcia wolności religijnej w oparciu o prawo naturalne i prawo powszechne. Podstawą takiej analizy jest zbiór przepisów prawa międzynarodowego, prawa ukraińskiego oraz przepisy prawa kościelnego. Na podstawie systematycznej analizy nauczania Kościoła i wspomnianych standardów na różnych poziomach wynika, że prawo do wolności religijnej pochodzi od prawa do powszechnej wolności człowieka. Z kolei prawo do tworzenia organizacji religijnych wywodzi się z prawa do wolności religijnej. Z tego wynika prawo do posiadania dóbr materialnych niezbędnych do realizacji misji Kościoła. Dlatego Kościół jako instytucja działająca w świecie potrzebuje środków materialnych, aby skutecznie wypełniać swoją misję.

Część druga stara się objąć kwestię historii kształtowania się i rozwoju prawa majątkowego Kościoła powszechnego i partykularnego. Autor przeanalizował perspektywę UKGK, rozwój, którego w dużej mierze zależy od efektywnego gospodarowania dobrami doczesnymi. Innymi słowami, im solidniejsze są zasoby materialne i techniczne Kościoła, tym lepsze warunki może on zapewnić dla osiągnięcia swojej misji – sprawowania kultu (liturgia), służenia (diakonia), głoszenia i dawania świadectwa (martyria). W tym przypadku autor argumentuje wypowiedź św. Klemensa Aleksandryjskiego, zgodnie z którym nikt nie może czynić dobra bliźniemu, jeśli sam niczego nie posiada.

Trzecia część pracy przedstawia systematyczną analizę prawa majątkowego Kościoła na podstawie CCEO i prawa partykularnego UKGK. W rozprawie przedstawiono usystematyzowaną procedurę nabywania dóbr doczesnych, z rozróżnieniem rodzajów, w jakich Kościół uzyskuje dobra doczesne, w tym zapisy pobożne i fundacje. Autor przywiązuje dużą wagę do zarządzania majątkiem Kościoła, rozróżniając odpowiednie formy rozporządzania majątkiem dokonywane przez Biskupa Rzymu, Biskupa eparchialnego, ekonoma eparchialnego oraz radę do spraw ekonomicznych, a także szereg innych organów administracyjnych oraz urzędów. Alienowanie własności jest opisywane na podstawie trzech form, w zależności od wartości wyalienowanego mienia oraz poziomu kompetencji odpowiednich organów, które zatwierdzają alienowanie. Autor omawia tu także pewne luki prawne, które mają być rozwiązane na szczeblu prawa partykularnego UKGK.

Czwarta i ostatnia część dotyczy zarządzania dobrami doczesnymi Kościoła z punktu widzenia obowiązującego ustawodawstwa Ukrainy. Główną uwagę zwraca się na Konstytucję Ukrainy, Ustawę «O wolności sumienia i związkach wyznaniowych», skodyfikowane normatywne akty prawne dotyczące ustawodawstwa cywilnego, gospodarczego, pracy, rolnego i podatkowego. Określono treść, cechy charakterystyczne i perspektywy rozwiązywania problemów restytucji majątku kościelnego w realiach ukraińskich.

Głównymi metodami pracy są metody historyczno-prawna, dogmatyczno-prawna, syntetyczne, analityczna oraz porównawcza.

Wartość naukowa i praktyczna tej pracy polega nie tylko na dogłębnej i systematycznej naukowej analizie tematów pracy, ale także na jej praktycznych propozycjach. Autor proponuje przemyśleć model finansowania Kościoła w Ukrainie według przykładu systemu dobrowolnego odpisu podatkowego od osób fizycznych na rzecz wybranego Kościoła, który jest obecny w wielu krajach Europy. Luki prawne w koncepcji relacji Kościół-państwo między Kościołem katolickim w Ukrainie a państwem ukraińskim w przyszłości musi rozwiązać Konkordat między Stolicą Apostolską a Ukrainą. Proponowany jest kompleksowy program kształcenia w zakresie zarządzania majątkiem kościelnym dla duchownych, którzy po otrzymaniu urzędu kościelnego zazwyczaj stają się odpowiedzialni za zarządzanie dobrami doczesnymi w parafiach. Autor podkreśla potrzebę solidnego zaplecza materialnego, jasnego korpusu dokumentów kościelnych, skutecznego i profesjonalnego kierownictwa, co pozwoli

wyposażyć Kościół w niezbędne narzędzie dla realizacji swojej misji. Jednocześnie podkreśla się, że UKGK nie powinien być państwowy, ale państwowotwórczy, bo sam jest częścią społeczeństwa obywatelskiego, a więc odpowiedzialnym za rozwój państwa. Ponadto Kościół, który rozwija swoje dobra doczesne, musi być niezależny finansowo, zwłaszcza od wpływów politycznych, nie kojarzony z różnymi intrygami ideologicznymi. Taki Kościół będzie miał możliwość niesienia pomocy potrzebującym oraz przyczyni się do rozwoju i stabilizacji państwa. Oczywiście taki stan rzeczy jest możliwy tylko wtedy, gdy Kościół odkrywa swoje dobra materialne dla wszystkich, którzy tego potrzebują, nie zastrzegając ich wyłącznie dla określonej grupy ludzi.

Podsumowując, należy podkreślić, że praca ma na celu wzbudzenie zainteresowania w dziedzinie naukowej wśród ekspertów prawa kanonicznego, a w szczególności kościelnego prawa majątkowego. Ponadto tematem mogą zainteresować się specjaliści prawa cywilnego zajmujący się stosunkami kościelno-państwowymi. Praca ta ma pełnić praktyczną funkcję dla zarządców dobrami doczesnymi na różnych poziomach, którzy otrzymają w niej kompleksowe źródło do efektywnego administrowania zasobami materialnymi i technicznymi Kościoła. Jest to jeden z pierwszych kroków w dziedzinie naukowego opracowania prawa własności UKGK, który otwiera perspektywy dalszych badań.

Słowa kluczowe: UKGK; prawo własności; nabywanie, zarządzanie, alienowanie mienia tymczasowego; pobożne zapisy i fundacje; organizacje religijne; manager; fundacje charytatywne; konkordat; model finansowania kościoła; podatek kościelny.